

Les famílies es passegen per Sant Sebastià

Iñaki Revesado

Pandora's Box

En les darreres edicions del Festival de Cinema de Sant Sebastià les pel·lícules a competició han vingut a coincidir en temàtiques comunes: el compromís polític, la mostra de les mancances en un món desigual, la situació desfavorida de la dona en tots els racons del planeta. Doncs bé, enguany, quan l'anàlisi de la institució familiar està més en la palestra que mai, la mostra donostiarra ha servit per mostrar com el vincle familiar és quelcom que deixa una profunda empremta en les persones. A més, per deixar contents als més conservadors, les famílies que s'han passejat enguany per l'estora vermella (o fúcsia, perquè enguany la novetat en la parafernàlia que acompanya a tot festival ha estat que el color fúcsia que predominava en el cartell del festival ha impregnat tota l'atmosfera festivalera) han estat famílies tradicionals, res de mares fadrines o parelles homosexuals amb fills. No, hem vist el papà, la mamà i els seus nins, com Déu mana.

Una altra característica d'aquesta edició ha estat la tranquil·litat i fluïdesa amb què s'han succeït les jornades: els films no han presentat continguts polèmics ni tampoc estridències que irritassin el públic. Els únics tumults que hem vist en la capital donostiarra han estat provocats per la presència de les estrelles de la televisió nacional com ara Miguel Ángel Silvestre (que venia per participar en la presentació i el col·loqui de la pel·lícula 3:19 de Dany Saadia) i Hugo Silva (que ha fet la mateixa feina amb el film *El hombre de arena* de José Ma-

nuel González-Berbel); per la presència sempre interessant de Woody Allen acompanyat de Javier Bardem (les males llengües deien que na Pe no els va acompanyar precisament per evitar la dosi xafardera); i sobretot per la gran expectació que va aixecar la presència de Meryl Streep, la gran dama, la gran actriu que va saber donar una de les rodes de premsa més divertides a què ha tenguut ocasió d'acudir aquest cronista en les ja moltes edicions del festival en què ha estat present.

I la darrera i més important característica comuna: les sales plenes; el públic omplint les sales tant si es tractava de veure la darrera dels germans Cohen, com si el que es projectava era una de la retrospectiva de Mario Monicelli. Per a qualsevol persona a qui li agradi el cinema, és emocionant veure tanta gent esperant entrar en el cinema sense importar que la sessió sigui a les 9 del matí, a les 2 del migdia o a les 12 de la nit.

La Secció Oficial

Abans de començar el festival les expectatives que s'havien creat eren bones. No sé si alguna vegada podrem deixar de comparar Sant Sebastià amb els altres festivals europeus, tal vegada sigui el complex del menor, la necessitat dels petits de sentir-se d'alguna manera a l'alçada dels grans. Crec que seria bo oblidar-nos que a Cannes, a Berlín i a Venècia també hi ha mostres cinematogràfiques i cuidar el camí que es va fent. D'alguna manera

és això el que ha fet la direcció del festival en els darrers anys i, la veritat, a la vista dels resultats, no haurien de canviar de política. Enguany hem tengut la gran sort de comptar amb un grapat de pel·lícules que podrien ser dignes guanyadores de la Conxa d'Or, cosa que després de deu dies vivint en el cine es pot considerar tot un regal.

La competició de les famílies

Ja que el jurat va tenir un imperdonable oblit (tampoc hi ha molt més que objectar al seu veredict), començaré aquest repàs pels films en competició amb *Aruitemo*, *Aruitemo* de Hirokazu Kore-Eda, de qui ja teníam l'excel·lent referència de *Hana*, presentada fa dos anys a Sant Sebastià. Una família, composta pels pares ancians, els seus dos fills i els néts, es reuneix anualment a casa dels pares per commemorar l'aniversari de la mort d'un tercer fill, el primogènit, que morí negat en la platja propera a la casa quan intentava salvar la vida d'un nin. El retrat subtil dels membres de la família és minuciós. El pare és un metge autoritari ja retirat que creu que la perfecció que tan desitja passa només perquè tothom se sotmeti als seus criteris. La mare, acostumada a una convivència de silencis, ha trobat en el bon humor el seu salvavides per al dia a dia amb el vell remugador. La filla pareix haver-se acostat bastant al patró familiar exigit pel pare tot i que és massa xerraire. Finalment el fill, en qui el pare havia dipositat totes les esperances, després de la mort del germà gran, és qui ha decidit rompre amb el camí establert i prendre les seves pròpies decisions, actitud que evidentment mai no ha comptat amb l'aprovació del pare. El film es limita a mostrar l'esdevenir de les hores d'una jornada en què la família comparteix la preparació de l'àpat, el temps de menjar, el descans posterior, la visita obligada al cementiri. Tot així de senzill però amarat d'una sensibilitat precisa que permet que tots ens identifiquem amb aquest nucli familiar. Quan la visita acaba i tots tornen al seu lloc sabem que les vides de tots ells continuaran essent les mateixes, però que cap d'ells faltaria l'any vinent a la cita anual, com si aquesta trobada fos per a tots una necessitat. Una altra absència en el palmarès que tal vegada mereixia millor sort va ser *Laila's Birthday* del palestí Rashid Masharawi, un retrat costumista de la vida diària a Cisjordània a través de la vida d'un jutge que espera des de fa anys que sigui habilitat per l'exercici de la seva professió i que en l'espera es guanya la vida com a taxista. La Laila del títol és la seva filla, que fa els anys. El jutge té la cita ineludible d'arribar a l'hora prevista a la festa d'aniversari. Però Palestina no és qualsevol país del món i en els carrers de les seves ciutats es poden trobar tot tipus d'obstacles. Es tracta d'un film petit però que hauria d'haver obtingut qualque premi que ajudàs la seva distribució, si no, serà difícil veure-la en les pantalles comercials.

Intensos retrats familiars són *Forzen River* de Courtney Hunt i *Genova* de Michael Winterbotton.

En el primer cas ens troben davant la lluita d'una mare per aconseguir dignificar la vida de la seva família, que malviu en una vella roulotte en el nord dels Estats Units, a prop de la frontera del Canadà. Els doblers que ha aconseguit reunir fent feina per comprar-se una nova caravana desapareixen un matí juntament amb el seu home, un irrecuperable jugador capaç de deixar-se la vida en el joc. La mare, una excel·lent Melissa Leo, una vegada més es veurà obligada a començar de bell nou per tal de reunir els doblers suficients per tornar a començar i donar un habitatge digne als seus dos fills. L'oportunitat que cerca de fer-se amb doblers fàcils la troba en la immigració il·legal. La zona en què viu forma part d'una de les rutes que utilitzen les xarxes organitzades per passar immigrants als Estats Units des del Canadà, aprofitant la inesperada carretera en què es transforma el riu congelat. La feina la farà acompanyada d'una índia, amb qui de bon principi no s'entén gaire, si bé, a poc a poc, la relació entre les dues dones es consolidarà en una bona amistat. Espectador de tot plegat és el fill adolescent, qui ha tengut l'oportunitat de triar entre dos models: una mare lluitadora i un pare jugador i que ve a demostrar que després de tot, la vida també va deixant les seves recompenses. Per damunt de tot, es tracta d'una història sobre la solidaritat entre dues dones a qui la vida no ha donat massa oportunitats. En el cas de *Genova* també estam davant una família composta per dues filles i un sol progenitor, el pare en aquest cas, ja que la mare ha mort en un accident de cotxe quan viatjava juntament amb les seves filles. La família residia a San Francisco, però el pare, en un intent d'allunyar les nines de records dolorosos decideix començar una nova vida a Europa, a Gènova concretament. En aquest cas la supervivència de la família no depèn dels doblers (el pare és professor universitari) sinó de saber començar una altra vegada deixant enrere el fet traumàtic de la mort de la mare i aconseguir que la culpa que persegueix a la filla petita es dilueixi, ja que és l'única manera que pugui continuar una vida sense traumes. No estam davant el millor treball de Winterbotton, però *Genova* forma part dels films més interessants del britànic.

Una altra família és la protagonista de *Fear me not* del danès Kristian Levring, el qual va formar part del grup de creadors del moviment Dogma però que afortunadament ha evolucionat cap a maneres més convencionals però també més interessants. N'és el protagonista el pare d'aquesta família formada per un matrimoni que s'estima i una filla jove. El pare no passa per un bon moment i decideix prendre's una temporada allunyat de les obligacions laborals, dedicant-se a la família i a ell mateix. En conèixer que uns laboratoris cerquen voluntaris que se sotmetin a un experiment amb nous fàrmacs destinats a persones amb depressió decideix participar-hi. Des del moment en què comença a prendre les pastilles troba que tots els convencionalismes amb què està fermat deixen de tenir importància i comença a botar-se tot allò que

Frozen River

fins aleshores l'impedia fer el que realment volia. Quan rep l'ordre de deixar de medicar-se, continua prenent les pastilles i a més en dosis superiors a les indicades, sense que l'importi fins on pot arribar, encara que això comporti la desintegració familiar. D'aquest tema, de desintegració familiar, parla també *Maman est chez le coiffeur*, film canadenc de Léa Pol. El començament del film fa pensar que ens trobaríem davant una pel·lícula rodona, però passada la primera mitja hora la realitzadora deixar de contar-nos coses noves i tot sembla repetir-se. En aquest cas ens trobam amb una família formada pel matrimoni i tres fills petits. La mare, amb una existència còmoda, descobreix de cop que el seu home té aventures amb altres homes. Humiliada, decideix partir-ne i deixar-ho tot, home i fills. Els nins intenten sobreviure a l'absència de la mare fent pinya i més o menys ho aconsegueixen, o així ens ho diu la directora amb una sèrie d'anècdotes que no afegeixen res de nou. Molt més interessant és el treball d'una altra realitzadora, la turca Yesim Ustaoglu, i la seva *Pandora's Box*. Per cercar-li qualque emperò podem dir que el film seria molt millor amb una vintena de minuts menys, però tret d'això aquesta caixa de Pandora és un fantàstic relat dels problemes que sorgeixen en les famílies quan han d'afrontar tenir cura dels vells. La mare, una dona de més de 80 anys, viu tota sola en una aldea de les muntanyes. Els fills, per la seva part, viuen a Istanbul. La relació entre ells no és bona, però mantenen els lligams en la gran ciutat, lluny dels arrels rurals, encara que sigui només per tirar-se encara els retrets que els separen. Quan han de fer front a la desaparició de la mare, emprenen junts un viatge en cotxe a la seva aldea. Els germans no se suporten però d'alguna manera s'estimen. Quan la mare apareix se l'emporten a Istanbul, pensant que així els problemes s'hauran acabat. El film, a

més de mostrar un problema tan actual com és el del que s'ha fer amb la gent gran quan deixen de ser productius i acaben per convertir-se en una nosa, mostra també la rapidesa amb què han anat canviant els valors, la diferència entre el món rural i el món urbà, la soledat freda de les ciutats, l'impossible enteniment entre les generacions, el descens de la joventut, la censura de tot allò que sigui diferent. Bona pel·lícula i bona Conxa d'Or, que li facilitarà la seva distribució comercial.

Camino de Javier Fresser és un film bastant inusual dins la cinematografia nacional. Dotat d'una poderosa força visual a què no és aliè el món oníric de Camino, la nina protagonista, per a alguns Fresser ha cercat la polèmica sempre aliada companya dels bons resultats en la taquilla. Però en *Camino* no hi ha polèmiques. Fresser no fa un atac al clero ni a la institució eclesiàstica. Mostra només la manera de viure la religiositat i el fervor de la fe en una família que pertany a l'Opus Dei. La mare accepta qualsevol revés pensant que el que tenen és el que Déu ha volgut per a ells. El pare calla i es rebel·la en silenci contra l'autoritat de la seva dona que compta amb l'aprovació de Déu i els directors espirituals. La filla gran ja ha decidit abandonar la seva família de sang i integrar-se dins la seva verdadera família, els membres de l'obra i Camino, enmig de tot plegat, creu en Jesús de forma inqüestionable, ja que Jesús, a més del nom del fill de Déu és el nom del company del grup de teatre de qui s'ha enamorat perdudament, com correspon a una al·lota preadolescent. Un gran encert en el muntatge del film és començar per la mort de Camino, a partir d'aquí el que menys importarà és saber què passarà amb la nina, ja que ja sabem que morirà, i el film es mou còmodament entre els deliris d'una mare obsessionada amb Déu i una filla que brega entre mantenir contenta la se-

Asbe du-pa

Louis-Michel

Genova

calia esperar del realitzador argentí després dels seus anteriors treballs. El buit que troba una parella madura quan els fills se'n van de casa a fer les seves vides no aconsegueix guanyar-se l'interès de l'espectador. Ni la sempre estupenda Cecilia Roth pot salvar el resultat final de un film bastant anodí, que se mira amb comoditat però s'oblida amb molta més facilitat. Finalment, parlarem d'una última família, si bé en aquest cas no es tracta d'una família convencional, sinó del grup de teatre de la presó de dones de Yererías. Ja estrenada en sales comercials i amb uns resultats de taquilla paupèrrims, *El patio de mi cárcel* de la barcelonina Belén Macías va gaudir de crítiques fredes però dels aplaudiments del públic de Donosti. És veritat que el film no deixa de mostrar ni un sol dels tòpics del cinema de presons, però és ver que tot ell transpira sinceritat i que les actrius que conformen l'ample repartiment estan totes elles estupendes. Com una autèntica família aquestes dones troben en el teatre un motiu per continuar endavant i ser millors persones. Potser que alguns personatges siguin massa esquemàtics, que tot soni a *déjà vu...* però no passa el mateix amb *Vicky Cristina Barcelona* de Woody Allen? Doncs sí, i tanmateix ens trobam davant d'uns dels seus millors darrers films, amb perdó de *Match Point*.

També varen competir...

Sense tenir la família com a argument central del film, hem pogut veure del francès Christophe Honoré *La belle personne*, una adaptació de *La princesa de Clèves* ambientada en un institut del París actual. Els valors exaltats en la novel·la difícilment tenen cabuda en la societat contemporània, és per això que el film resulta per moments bastant increïble, cosa a la qual tampoc no és aliena la interpretació plana de la major part dels actors joves protagonistes. El nou film de Samira Makhmalbaf, directora de films coneguts com ara *La manzana* o *La pizarra* és molt més dur que els seus treballs anteriors i ens mostra una terrible història d'explotació infantil per part d'altres infants. Els macabres jocs que s'insinuaven en la pel·lícula de la seva germana *Budha explotó por vergüenza* es mostren ara amb tota la seva cruïda. A mesura que transcorre el metratge, les imatges es van fent més dures. La realitzadora va defensar en el col·loqui posterior la seva opció, al·legant que el que havia mostrat formava part de la realitat de molt de nins del món, però d'alguna manera sembla que el que està cercant és escandalitzar i impressionar amb les seves imatges. La duresa de la vida de molts d'infants arreu del món està mostrada amb més serietat i subtilitat en altres films com el ja esmentat de la seva germana o la inoblidable *Las tortugas también vuelan*. Des de França va arribar *Louise-Michel* de Benoît Delépine i Gustave Kervern. Ha estat el film més irreverent de la competició. Va provocar moltes rialles, però l'absurd del seu tractament arriba a ser tan

va mare i deixar córrer els seus pensaments cap al seu enamorat. També dins l'àmbit familiar podríem situar *El nido vacío* de Daniel Burman. Molt més

repetitiu i avorrit que finalment allò que feia riure acaba per irritar.

Deixam per al final les dues majors decepcions. Per un costat tenim *Tiro en la cabeza* de Jaime Rosales. Eren moltes les expectatives creades davant el nou film de qui va triomfar amb *La soledad*. A més, Sant Sebastià era, en paraules del director, el lloc natural per presentar un film sobre el terrorisme. Expectatives cinematogràfiques a part, el realitzador s'havia encarregat de difondre que el seu treball pretenia cercar nous camins en la resolució als problemes del País Basc. Doncs de tot això res. Res de res. Pel que fa a la proposta cinematogràficament parlant, el que fa Rosales és reptar l'espectador a romandre assegut a la butaca fins al final de la pel·lícula. Molts no acceptaren el repte i abandonaren la sala molt abans de l'acabament. Realment seguir les passes d'un senyor que berena, compra el diari, treu doblers d'un caixer automàtic, juga amb un nin (el seu fill? un nin del parc?...), fa l'amor i mata dos policies sense que escoltem res, absolutament res que no siguin els renous de la ciutat, pot acabar amb la paciència de qualsevol. I no és que no hi hagi propostes d'aquest tipus que no puguin resultar interessants (un clar exemple seria *Hierro 3* de Kim Ki-duk), però és que és impossible saber què pretén el director. Pel que fa al contingut polític, millor no parlar-ne, ja que l'únic que transmet Rosales és que els terroristes també són persones. Doncs si hi ha algú que encara no havia arribat a aquesta conclusió, tal vegada trobarà alguna cosa en el film, per a la resta, només seran 90 minuts d'avorriment. I l'esmentat Kim Ki-duk va ser l'altra gran decepció de la competició. *Dream* és la història d'un jove que quan dorm i somia es transforma en una al·lota, la qual fa totes les accions que el jove viu en els seus somnis. El problema és que l'al·lota és un personatge real dominada pels

somnis del jove. Si no entres en el joc del realitzador, es difícil interessar-se en el film. Per a aquells que som seguidors del seu cinema, acompanyar-lo en la primera hora de pel·lícula és fàcil, fascinant per moments, però quan comencen els deliris de les autolesions el realitzador pareix cercar rompre la complicitat de qui li són més fidels, i la pel·lícula acaba fent aigües per tot.

Finalment, el Jurat presidit per Jonathan Demme va atorgar uns premis que, en general, podem qualificar de justos. Únicament repetirem l'oblit imperdonable de *Aruitemo, aruitemo* de Hirokazu Kore-Eda. El palmarès quedà així:

Conxa d'Or a la millor pel·lícula:

Pandora's Box, d'Yesim Ustaoglu (Turquia-França-Alemanya-Bèlgica)

Premi Especial del jurat:

Asbe du-pa / Two-legged Horse, de Samira Makhmalbaf (Iran-França)

Conxa de Plata al millor director:

Michael Winterbottom, *Genova* (Gran Bretanya)

Concha de Plata a la millor actriu ex-aequo:

Melissa Leo, *Frozen River* (EUA)
Tsilla Chelton, *Pandorarin Kutusu / Pandora's Box* (Turquia-França-Alemanya-Bèlgica)

Conxa de Plata al millor actor:

Oscar Martínez, *El nido vacío* (Espanya)

Premi del Jurat a la millor fotografia:

Hugo Colace, *El nido vacío* (Espanya)

Premi del Jurat al millor guió:

Benoît Delépine y Gustave Kervern, *Louise Michel*.

El nido vacío